

Segensreiches Wirken in Schlesien

20 Jahre Erika-Simon-Stiftung

Die Erika-Simon-Stiftung wird am 13. September 2014 in der Aula Leopoldina der Universität Breslau mit dem Kulturpreis Schlesien des Landes Niedersachsen geehrt, der gemeinsam mit der polnischen Woiwodschaft Niederschlesien verliehen wird.

W dniu 13 września 2014 r. Fundacja Eriki Simon uhonorowana zostanie w Auli Leopoldyńskiej Uniwersytetu Wrocławskiego Nagrodą Kulturalną Śląska Kraju Związkowego Dolna Saksonia, która przyznawana jest wspólnie z województwem dolnośląskim.

Vorwort

Im Jahr 2013 beging die Erika-Simon-Stiftung ihr 20jähriges Bestehen. Sie geht zurück auf den aus Schlesien stammenden Fabrikanten Gerhard Simon, der sein Kapital in die Stiftung einbrachte und als Stiftungszweck die Bewahrung des Kulturerbes in Schlesien sowie die Aussöhnung zwischen Deutschen und Polen verfolgte. Sein Engagement hat Früchte getragen. Dieses Buch soll mit seinen Bildern einen Einblick in die Arbeit der Stiftung vermitteln. Es spiegelt gleichzeitig das große kulturelle Erbe

Schlesiens als auch die Bemühungen der deutschen und polnischen Schlesier, dieses Erbe nachfolgenden Generationen zu erhalten. Mit diesen Wünschen überreicht Ihnen der Vorstand der Erika-Simon-Stiftung dieses Buch.

Waltraud Simon (1. Vorsitzende)

Wilhelm Ahrens

Arno Herzig

Przedmowa

W 2013 r. Fundacja im. Eriki Simon obchodziła jubileusz dwudziestolecia istnienia. Założycielem Fundacji był pochodzący ze Śląska fabrykant Gerhard Simon, którego kapitał dał jej początek. Simon określił również cele statutowe Fundacji, na które składały się ochrona śląskiego dziedzictwa kulturowego i pojednanie między Polakami i Niemcami. Jego zaangażowanie zaowocowało wieloma wspaniałymi projektami. Ta ilustrowana książka ma umożliwić wgląd w pracę Fundacji. Przedstawia ona zarówno wspaniałe śląskie

dziedzictwo, jak również wysiłki polskich i niemieckich mieszkańców Śląska, aby zachować to dziedzictwo dla przyszłych pokoleń. Z życzeniami, aby działało się to jak najdłużej, my, Zarząd Fundacji im. Eriki Simon, przekazujemy państwu tę książkę.

Waltraud Simon (1. przewodnicząca)

Wilhelm Ahrens

Arno Herzig

Dobroczynna działalność na Śląsku

20 lat Fundacji im. Eriki Simon (Erika-Simon-Stiftung) w Rinteln

W tym roku Fundacja im. Eriki Simon obchodzi jubileusz dwudziestolecia. W 1993 r. pochodzący ze Śląska fabrykant Gerhard Simon założył fundację, którą nazwał imieniem pierwszej żony Eriki.

Założyciel Fundacji – Gerhard Simon

Gerhard Simon urodził się w 1914 r., tuż przed wybuchem pierwszej wojny światowej, w Görbersdorf (Sokołowsku) pod Wałbrzychem, w chłopskiej rodzinie. Jego przodkowie pochodzili z okolic Hirschberg (Jeleniej Góry), gdzie po osiedleniu się około pierwszej połowy XVIII stulecia pracowali jako chłopcy i rzemieślnicy. Młody Gerhard uczęszczał do gimnazjum w Löwenberg (Lwówku Śląskim). Równocześnie z nauką w zawodzie młynarza skończył Szkołę Handlu Międzynarodowego w Hamburgu. W 1947 r. Gerhard Simon założył w miejscowości Rinteln w Dolnej Saksonii firmę „Schlesische Glashütte/Glasschleiferei” (Śląska Huta i Szlifiernia Szkła”), zajmującą się obróbką i sprzedażą szyb izolacyjnych oraz szlifowaniem szkła. Pod koniec lat sześćdziesiątych firma należała do pierwszych, które produkowały szkło izolacyjne maszynowo. Był to zakład średniej wielkości, co ukazuje chęć pokolenia Gerharda Simona do jak najszybsze-

go powrotu z powojennej rzeczywistości do normalnego, codziennego życia.

Gerhard Simon jako przedsiębiorca odnosił sukcesy. Pieniądze uzyskane ze sprzedaży firmy wspomogły jego wysoko dotowaną fundację. Jej celem nadrzędnym pozostaje „ochrona niemieckiego dziedzictwa kulturowego Śląska dla Ślązaków polskiego i niemieckiego pochodzenia i przyczynianie się poprzez te działania do pojednania między Polakami a Niemcami, aby stworzyć pokojową, wspólną przyszłość w Europie”.

Zachowanie kultury i pojednanie narodów

Gerhard Simon znalazł dobrego doradcę w osobie opolskiego arcybiskupa Alfonsa Nossola; przybył on nawet na pogrzeb Simona i wygłosił przemówienie. Liczny udział byłych i obecnych mieszkańców Śląska w tej uroczystości pokazał, jakim uznaniem cieszyła się praca Gerharda Simona w jego stronach ojczystych. W pogrzebie wzięli również udział prałat kościoła św. Jakuba w Nysie Mikołaj Mróz, pastor Kościoła Pokoju w Jaworze Tomasz Stawiak z przedstawicielami jaworskiego magistratu, a także superintendent Andreas Kühne-Glaser z Rinteln, do którego parafii należał zmarły. Zgodnie z życzeniem Simona na pogrzeb przybył Chór im. Eichen-

Młyn Eichendorffa w Brzeźnicy

Fragment listu Leopolda Miki do Gerharda Pohla z 8 listopada 2003 (Leopold Mika uczył się na młynarza w Młynie Eichendorffa, który niegdyś należał do jego ojca):

„Drogi Panie Simon! Cieszymy się, że Pan i Pańska Fundacja okazuje tak wielkie zainteresowanie starym Młynowi Eichendorffa (...). Dla mnie byłby to cud, gdyby wszystko poszło po Pana myśli, bo wszystko, co za czasów Eichendorffa było w młynie, jeszcze tam jest, przede wszystkim cały napęd oraz oba kamienie młyńskie.”

27.8.2006 r., w czasie otwarcia odrestaurowanego przez Fundację im. Eriki Simon młyna w Brzeźnicy, młyńskie koło znów ruszyło do pracy. Gerhardowi Simonowi, młynarzowi z wykształcenia, zachowanie tego młyna szczególnie mocno leżało na sercu.

Segensreiches Wirken in Schlesien

20 Jahre Erika-Simon-Stiftung in Rinteln

Letztes Jahr feierte die Erika-Simon-Stiftung ihr 20jähriges Bestehen. 1993 gründete der aus Schlesien stammende Fabrikant Gerhard Simon die nach seiner ersten Ehefrau Erika benannte Stiftung.

Der Stifter Gerhard Simon

Gerhard Simon wurde im Jahr 1914 kurz vor Ausbruch des Ersten Weltkrieges in Görbersdorf, Kreis Waldenburg, geboren und entstammte einer schlesischen Bauernfamilie. Seine Vorfahren kamen aus dem Raum Hirschberg und waren als Bauern und Handwerker dort seit Mitte des 18. Jahrhunderts ansässig. Er besuchte das Gymnasium in Löwenberg. Parallel zu seiner Ausbildung zum Müllermeister absolvierte er mit Erfolg die Außenhandelschule in Hamburg. 1947 gründete er in Rinteln seine Firma „Schlesische Glashütte/Glasschleiferei“, die sich mit der Bearbeitung und dem Vertrieb von Fenster-Isolier-Glas und mit Glasschleiferei beschäftigte. Ende der 60er Jahre gehörte er mit zu den ersten, die Isolierglas maschinell herstellen konnten. Es handelte sich um einen typisch mittelständischen Betrieb, der vom Wiederaufbauwillen der damaligen Generation zeugt.

Gerhard Simon war als Unternehmer erfolgreich. Das aus dem Verkauf der Firma erwirtschaftete Geld brachte er in seine wohldotierte Stiftung ein. Als Stiftungszweck bestimmte er, „das deutsche Kulturerbe in Schlesien für die deutschen und polnischen Schlesier zu bewahren und dadurch einen Beitrag zur Aussöhnung zwischen Deutschen und Polen für eine friedliche, gemeinsame Zukunft in Europa zu leisten“.

Kultur erhalten und Völker verbinden

Einen guten Berater fand Gerhard Simon in dem Oppelner Erzbischof Alfons Nossol, der bei der Beerdigung des Stifters 2008 die Trauerfeier hielt. Die große Teilnahme ehemaliger und heutiger Schlesier bei dieser Trauerfeier zeigte, welche Anerkennung Gerhard Simons Werk in seiner ehemaligen Heimat gefunden hatte. An der Trauerfeier nahmen der Prälat der St. Jakobuskirche Mikołai Mróz aus Neisse/Nysa, der Pfarrer der Friedenskirche Tomasz Stawiak aus Jauer/Jawor mit Vertretern der kommunalen Stadtverwaltung Jauer/Jawor teil und der Superintendent Kühne-Glaser aus Rinteln, zu dessen Gemeinde der Verstorbene gehörte. Es war auch der Wunsch des Verstorbenen, dass der Eichendorff - Chor zu diesem Anlass aus Ratibor kam und der Abschiedsstunde einen festlichen Rahmen gab.

Eichendorff-Mühle in Bresnitz

Auszug aus dem Brief von Leopold Mika aus Bresnitz/Brzeźnica an Gerhard Simon vom 8. November 2003 (Leopold Mika machte an der Eichendorff-Mühle, die früher seinem Vater gehörte, eine Müllerlehre):

„Lieber Herr Simon! Wir freuen uns, dass Sie und Ihre Stiftung an der alten Eichendorffmühle noch so viel Interesse (...) haben (...). Für mich wäre das ein großes Wunder, wenn das mal nach Ihrem Willen so zustande kommen könnte, wie Sie es denken, denn was zu Zeiten Eichendorffs in der Mühle war, das ist noch alles da, hauptsächlich das ganze Getriebe und die zwei Mühlsteine.“

Am 27.8.2006 bei der Einweihung der von der Erika-Simon-Stiftung restaurierten Mühle in Bresnitz drehte sich wieder das Mühlrad. Dem ehemaligen Müllermeister Gerhard Simon lag die Erhaltung dieser Mühle besonders am Herzen.

dorffa z Opolą, uświetniając uroczystość swym śpiewem.

Gerhard Simon wyraził wolę, aby Waltraud Simon, jego druga żona, przejęła kierowanie fundacją, wraz z prezydentem Landtagu Brandenburgii dr hab. Herbertem Knoblichem, który z zaangażowaniem wspierał jej pracę. Zarówno Waltraud Simon, jak i Herbert Knoblich pochodzą z Jauer (Jawora).

Jeszcze za życia założyciela przeprowadzono następujące projekty:

Aktywności w Nysie

Utworzenie skarbcza w wieży kościoła św. Jakuba w Nysie było jednym z zadań Fundacji. W maju 2003 r. tamtejszy ksiądz postanowił sprawdzić prawdziwość informacji, jakoby w 1945 r. zakopano w kościelnej piwnicy sakralne kosztowności. Zostały one rzeczywiście znalezione. Tak narodził się pomysł wykorzystania pomieszczeń stojącej obok kościoła wieży na sale wystawiennicze, w których można będzie prezentować ten skarb.

Wykonanie infrastruktury ze szkła w pomieszczeniu w wieży spowodowało niespotykaną przejrzystość eksponatów. Bardzo spodobało się to Gerhardowi Simonowi, który przez wiele lat sam był fabrykantem szkła. Projekt współfinansowała kasa oszczędnościowa (Kreissparkasse) w Hildesheim, Nyskie Stowarzyszenie Kulturalne w Hildesheim (Neisser Kultur- und Heimatbund), a także byli mieszkańcy Nysy. Każdego roku skarb wystawiony w nyskiej wieży przy kościele św. Jakuba odwiedza wielu turystów z piętnastu krajów.

Kościół Mariacki w Legnicy

Pastor Andrzej Fober z Parafii Św. Krzysztofa we Wrocławiu o renowacji organów i prospektu organowego w Kościele Mariackim w Legnicy 15 listopada 2000 r.:

„Szanowny Panie Simon! Bardzo mnie cieszy, że mogliśmy się poznać w czasie uroczystego poświęcenia organów w Kościele Mariackim w Legnicy 1 października 2000 r. (...) Od tego czasu kilkakrotnie spotykaliśmy się w Kościele Mariackim na nabożeństwach i dzięki temu mieliśmy okazję wielokrotnie słyszeć wspaniale odrestaurowane organy. Ten fakt jest dla nas ciągle wzruszający! Dzięki Pana hojności stało się to możliwe. Sprawił pan tym wielu ludziom ogromną radość.”

Fundacja im. Eriki Simon odrestaurowała także pomnik Josefa von Eichendorffa w Nysie, który znajduje się w pobliżu Cmentarza Jerozolimskiego, na którym poeta i jego żona Louise znaleźli ostateczny spoczynek. Kopia pomnika, również dzięki staraniom Fundacji, stanęła przed pałacem w Kravaře w Kraiku hulczyńskim (Hultschiner Ländchen), który należał niegdyś do rodziny Eichendorffów. Oprócz tego Gerhard Simon podarował opolskiej bibliotece dzieła zebrane poety w języku niemieckim.

Restaurowanie miejsc pamięci związanych z Eichendorffem

Chociaż nie jest to potwierdzone historycznie, młyn leżący niedaleko rodzinnej miejscowości poety Lubowitz (Łubowice) oraz córka młynarza związane są z osobą Josepha von Eichendorffa. Prawdopodobnie opowieści te związane są z motywem młyna, występującym w jego twórczości nader często. Dla młynarza Gerharda Simona było z pewnością ważne, aby z pomocą Fundacji odbudować zrujnowany młyn w całej okazałości. We współpracy z polskimi i niemieckimi fachowcami wykonano koło młyńskie ze starego drzewa, rosnącego niegdyś w parku otaczającym pałac, w którym urodził się Eichendorff. Całe wyposażenie młyna zostało wykonane w ten sposób, że znów można w nim mielić zboże. Nawet jeśli powiązania Eichendorffa z młynem tym nie są do końca pewne, jest on wspaniałym przykładem zabytku techniki z XVIII w. Dzięki niemu nie tylko turyści, ale przede wszystkim uczniowie z okolic Raciborza mogą mieć wgląd w technikę lat wcześniejszych. Mamy nadzieję, że po śmierci Leonarda Woch-

Gerhard Simon hatte ausdrücklich verfügt, dass seine Witwe Waltraud Simon die Stiftungsleitung übernahm, zugleich mit Landtagspräsident Dr. habil. Herbert Knoblich, der sehr tatkräftig die Stiftungsarbeit begleitete. Beide stammen aus Jauer.

Noch zu Lebzeiten des Stifters waren folgende große Projekte abgeschlossen worden:

Aktivitäten in Neisse

Die Errichtung der Schatzkammer im Turm der St. Jakobus-Kirche von Neisse. Im Mai 2003 ging der Pfarrer der Kirche dem Hinweis nach, es seien 1945 kostbare sakrale Gegenstände im Keller vergraben worden. Das bestätigte sich. So reifte die Idee, als Ausstellungsmöglichkeit für den „Schatz von St. Jakobus“ den separat stehenden Turm von St. Jakobus umzugestalten. Die Ausführung der Infrastruktur des Turmraumes in Glas führte zu einer unachahmlichen Transparenz für die Ausstellungsstücke. Dies lag dem Glasfabrikanten Gerhard Simon besonders am Herzen. An der Finanzierung dieser Einrichtung waren ebenfalls die Kreissparkasse von Hildesheim und der in Hildesheim ansässige Neisser Kultur- und Heimatbund sowie auch ehemalige Neisser beteiligt. Jedes Jahr kommen viele Besucher aus insgesamt 15 Nationen, um diesen Schatz im Turm von St. Jakobus zu besichtigen. Auf die Erika-Simon-Stiftung geht in Neisse/Nysa auch die Sanierung des dortigen Eichendorff-Denkmal zurück, das in der Nähe des Jerusalem-Friedhofs zu finden ist, auf dem das

Ehepaar Joseph und Louise von Eichendorff begraben liegt. Ein Pendant dieses Denkmals errichtete die Stiftung auch vor dem Schloss in Deutsch Krawarn/Kravaře (Hultschiner Ländchen), das einst der Familie von Eichendorff gehörte. Zugleich spendete Gerhard Simon die gesamten Werke Eichendorffs in deutscher Sprache der Bibliothek in Oppeln.

Eichendorff-Gedenkorte saniert

Wenn auch geschichtlich nicht nachweisbar, so wird in der volkstümlichen Überlieferung die in der Nähe von seinem Geburtsort Lubowitz/Lubowice in Bresnitz liegende Mühle (und die dortige Müllerstochter) mit Joseph von Eichendorff in Verbindung gebracht. Vermutlich hängt das damit zusammen, dass in dem Werk von Eichendorff das Mühlenmotiv eine wichtige Rolle spielt. Dem Müllermeister Gerhard Simon war es sicher auch vor diesem Hintergrund ein besonderes Anliegen, die Mühle in ihrer historischen Einzigartigkeit mit Unterstützung der Erika-Simon-Stiftung wieder aufzubauen. In Kooperation mit polnischen und deutschen Fachleuten wurde das Mühlrad neu geschaffen, und zwar aus einem alten Holzstamm, der aus dem Park des Schlosses stammt, in dem Eichendorff geboren ist. Die Ausstattung der Mühle wurde so saniert, dass sie wieder voll funktionstüchtig arbeiten kann. Selbst wenn die Verbindung zu Eichendorff hier nicht zutrifft, so stellt die Mühle doch ein einzigartiges technisches Kulturdenkmal aus dem 18. Jahrhundert dar,

Liebfrauenkirche in Liegnitz/Legnica

Pfarrer Andrzej Fober der St. Christophorigemeinde in Breslau/Wrocław über die Restaurierung der Orgel und des Orgelprospekts in der Liebfrauenkirche in Liegnitz/Legnica am 15. November 2000:

„Sehr geehrter Herr Simon! Es hat mich sehr gefreut, dass wir uns am 1. Oktober 2000 aus Anlass der Wiedererweihung der Orgel in der Liebfrauenkirche zu Liegnitz kennen gelernt haben. (...) Wir haben uns seitdem etliche Male in der Liegnitzer Liebfrauenkirche zum Gottesdienst versammelt und so mehrfach Gelegenheit gehabt, die so wunderbar restaurierte Orgel zu hören. Das ist für uns immer wieder bewegend! Durch Ihre großzügige Spende ist das möglich geworden. Vielen Menschen haben Sie damit schon Freude bereitet.“

nika w 2010 r. i Józefa Patera w 2012 r. znajdują się osoby, które poprowadzą odnowiony młyn w przyszłość i dostrzegą jego znaczenie. Bo któż inny posiada taki klejnot dawnej techniki w podobnie historycznym otoczeniu?

Kościół Pokoju w Jaworze

Szczególnym życzeniem założyciela Fundacji było odrestaurowanie ewangelickiego Kościoła Pokoju w Jaworze, który wpisany został na listę zabytków UNESCO. Świątynia powstała w ogromnie trudnych warunkach w latach 1654 – 1655 według projektu Albrechta von Saebischa; mieści pięć do sześciu tysięcy osób.

Fundacja im. Eriki Simon odrestaurowała kaplicę chrzcielną, służącą jako kościół zimowy, jak również główny ołtarz z obrazem „Modlitwa Chrystusa w Ogrodzie Oliwnym” z 1885 r. oraz sześcioboczną ambonę z 1671 r., ozdobioną figurami czterech ewangelistów, a także Mojżesza i Jana Chrzciciela (oryginały dwóch ostatnich figur zostały skradzione, Gerhard Simon polecił wykonanie kopii).

Fundacja współfinansowała również zakup dzwonów do dzwonnicy (wybudowanej w 1707 r., po ugodzie altransztadzkiej). Dla rzeszy turystów zwiedzających kościół każdego roku, nie było odpowiedniej infrastruktury, która umożliwiłaby im dłuższy pobyt. Obok kościoła znajduje się jednak dom parafialny, nazywany Auguste-Victoria-Haus z 1906 r. Znajdował się w nim pierwotnie dom dla diakona oraz przedszkole. W 1945 r. budynek został wywłaszczony, ale na początku lat dziewięćdziesiątych powrócił

pod zarząd kościoła. Dało to możliwość stworzenia pomieszczeń, w których można się zatrzymać, a także zbudowania toalet dla turystów. Tu również pomogła finansowo między innymi Fundacja im. Eriki Simon.

Jeśli chodzi o renowację znaczących śląskich zabytków za życia założyciela, Fundacja odnowiła również we współpracy z Towarzystwem Badania i Ratowania Śląskich Organów (VEESO) barokowe organy i prospekt organowy w ewangelickim Kościele Mariackim w Legnicy.

Działalność w Legnicy

W katolickim kościele pw. św. św. Piotra i Pawła, dzisiejszej katedrze, w XIX w. znajdowały się kuranty, ufundowane przez mistrza stolarskiego Euarda Conrada. Kuranty te w trakcie drugiej wojny światowej zostały przetopione. Zachowały się jednak trzy dzwony z próbnego odlewu z XIX w. Na ich wzór Gerhard Simon polecił odlać nowe kuranty. Teraz odzywają się kilkakrotnie w ciągu dnia, przed dzwonami obwieszczającymi pełną godzinę. Jeden z dzwonów z próbnego odlewu Gerhard Simon przekazał w 2012 r. dyrektorowi Muzeum Miedzi w Legnicy, Andrzejowi Niedzielence. Można oglądać go na wystawie stałej. Do prac konserwatorskich, współfinansowanych przez fundację im Eriki Simon, należy również sgraffitowa fasada tzw. domu Scholza.

W 2009 r. huragan uszkodził figurę „Jurka z widłami” (Gabeljürge), jak Ślązacy nazywają symbol Legnicy, figurę Neptuna. Zarząd podjął decyzję, że również to uszkodzenie zostanie naprawione ze środków fundacji.

Skarbiec w dzwonnicy w Nysie

Wypowiedź księdza Mikołaja Mroza w dniu 20 grudnia 2005 r. o skarbcu w dzwonnicy w Nysie. Niemal połowa potrzebnych do wyposażenia wnętrza pieniędzy pochodziła z Fundacji im. Eriki Simon. Oryginalna, przeszklona architektura wnętrza, a także konstrukcje ze szkła wyraźnie ukazują styl fabrykanta szkła Gerharda Simona.

„W ciągu roku 2005 został ukończony ważny dla parafii i dla miasta Nysy projekt „Skarbiec w dzwonnicy św. Jakuba w Nysie.” Ta inwestycja pozwoliła na wyeksponowanie wspaniałego skarbu kościelnego o europejskim znaczeniu w odpowiednim otoczeniu, a także udostępnienie go szerokiej publiczności. (...) O zainteresowaniu świadczy ogromna liczba odwiedzających.”

das nicht nur Touristen, sondern vor allem Schülerinnen und Schülern des Ratiborer Bezirks Einblicke in frühere Techniken vermitteln kann. Wir wünschen sehr, dass nach dem Tod von Leonard Wochnik (2010) und Josef Pater (2012) sich tüchtige Menschen finden werden, die einen guten Weg in die Zukunft weisen, so dass die Mühle den Stellenwert findet, der ihr gebührt. Wer hat schon solch ein Kleinod und technisches Kulturgut in einem so historischen Umfeld?

Evangelische Friedenskirche in Jauer

Ein Herzensanliegen des Stifters war die Restaurierung der evangelischen Friedenskirche in Jauer/Jawor, die heute zum Weltkulturerbe zählt. Die Kirche wurde 1654 – 1655 von dem Breslauer Festungsbaumeister Albrecht von Saebisch mit einem Fassungsvermögen von 5000 bis 6000 Personen unter schwierigen Bedingungen realisiert. Die als Winterkirche dienende Taufkapelle wurde von der Erika-Simon-Stiftung restauriert, ferner der große Altar mit dem Gemälde „Christus auf dem Ölberg“ von 1885 sowie die sechseitige Kanzel von 1671 mit den Figuren der vier Evangelisten, außerdem Moses und Johannes der Täufer (diese beiden Figuren waren gestohlen worden, Gerhard Simon hatte sie neu schnitzen lassen). Weiterhin beteiligte sich die Stiftung an der Finanzierung der Glocken des 1707 (nach der Altranstädter Konvention) errichteten Turms. Für die zahlreichen Touristen, die in Bussen in

den letzten Jahren angereist sind, um die Friedenskirche zu besichtigen, gab es keine Infrastruktur, die einen längeren Aufenthalt ermöglichte. Neben der Kirche existiert aber ein Gemeindehaus, das Auguste-Victoria-Haus, das 1906 eingeweiht wurde. Hier waren das ehemalige Diakonissenhaus und der Kindergarten untergebracht. 1945 wurde das Gemeindehaus enteignet, aber Anfang der 1990er Jahre der Kirche wieder zurückgegeben. Damit war die Möglichkeit gegeben, nötige Aufenthaltsräume und Toiletten für Besucher zu schaffen. Unter anderen hat auch hier die Stiftung geholfen. Zu den Restaurierungen bedeutender schlesischer Baudenkmäler zu Lebzeiten des Stifters zählen auch die in Gemeinschaft mit der VEESO (Verein zur Erforschung und Erhaltung schlesischer Orgeln e.V.) renovierte barocke Orgel nebst Orgelprospekt in der evangelischen Liebfrauenkirche in Liegnitz.

Förderungen in Liegnitz

In der katholischen Peter und Paul – Kirche zu Liegnitz, der heutigen Kathedrale, existierte aus dem 19. Jahrhundert ein Glockenspiel, das der Tischlermeister Eduard Conrad gestiftet hatte. Dieses Glockenspiel war im Zweiten Weltkrieg abgenommen und eingeschmolzen worden. Drei Glocken von dem Probeguss aus dem 19. Jahrhundert existierten allerdings noch. Nach diesen ließ Gerhard Simon das Glockenspiel wieder neu gießen. Mehrmals am Tage, kurz vor einer vollen Stunde, ehe die Glocken läuten,

Schatzkammer im Glockenturm von Neisse/Nysa

Pfarrer Mikołaj Mróz am 20. Dezember 2005 über die Schatzkammer im Glockenturm von Neisse/Nysa. Fast die Hälfte der zu der Errichtung dieser Schatzkammer notwendigen Spenden kam von der Erika-Simon-Stiftung. Die Ganz-Glas Glockenform der Konstruktion zeigt deutlich die Handschrift des Glasfabrikanten Gerhard Simon.

„Im ablaufenden Jahr 2005 konnte ein (...) für die Kirchengemeinde der Stadt Nysa/Neisse (...) bedeutsames Projekt, die „Schatzkammer im Glockenturm St. Jakobus“ fertig gestellt werden. Mit dieser Einrichtung ist die Voraussetzung geschaffen worden, einen hervorragenden Kirchenschatz von europäischer Bedeutung zu erhalten und geschlossen in einem außerordentlich ansprechenden Umfeld zu präsentieren und einer breiten Öffentlichkeit zugänglich zu machen. (...) Großes Interesse zeigt sich an der sehr hohen Besucherzahl.“

Jelenia Góra i Cieplice-Zdrój

Jednym z priorytetowych miejsc, jeśli chodzi o działania fundacji, jest Jelenia Góra i Cieplice Śląskie-Zdrój. W tamtejszym Kościele Łaski, dziś użytkowanym przez katolików, Fundacja im. Eriki Simon sfinansowała konserwację obrazu na ołtarzu oraz części napisów na emporach. Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze zawdzięcza Fundacji zakup kosztownych szklanych pucharów wykonanych w Kotlinie Jeleniogórskiej.

Oprócz tego Fundacja sfinansowała w 1999 r. odrestaurowanie kolumny Schönau, wykonaną ku czci burmistrza miasta Johanna Christopha Schönau. W dzisiejszej dzielnicy Jeleniej Góry, Cieplicach, oprócz katolickiego kościoła znajduje się dom modlitwy z XVIII w., zbudowany pierwotnie z muru pruskiego; po wojnie siedmioletniej (1756-1763) został przebudowany jako wystawny późnobarokowy murowany kościół. Na prośbę parafii Fundacja im. Eriki Simon odrestaurowała naczynia liturgiczne, zakopane przed 1945 r. w ogrodzie parafialnym. W 2005 r. odnowione zostały organy. Mimo najpotrzebniejszych remontów dachu padający do środka deszcz sprawił, że naruszona została więźba dachowa, a świeżo odrestaurowane organy uszkodzone. Parafia miała przed sobą więc trudne zadanie odrestaurowania dachu i więźby dachowej, a także okien, które również

pochodziły z XVIII w. Restaurację sfinansowały oprócz Fundacji im. Eriki Simon również Niemiecko-Polska Fundacja Ochrony Zabytków Kultury w Görlitz, partnerska parafia w Kilonii (Kiel) oraz pełnomocnik niemieckiego rządu federalnego ds. kultury i mediów, oprócz tego polskie Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Urząd Marszałkowski i miasto Jelenia Góra, a także Urząd Unii Kościołów Ewangelickich z siedzibą w Hannoverze (Kirchenamt der Union der Evangelischen Kirchen Hannover) i parafia w Cieplicach. Wspólne wysiłki pozwoliły na sprostanie temu niełatwemu zadaniu. Teraz w planie jest odrestaurowanie wnętrza kościoła. Również tutaj Fundacja im. Eriki Simon jest zdana na wsparcie z darowizn.

Willa „Łąkowy Kamień” w Jagniątkowie

Niedaleko Jeleniej Góry, w Jagniątkowie, leży w Kotlinie Jeleniogórskiej willa „Wiesenstein” (Łąkowy kamień) Gerharta Hauptmanna. Aby mogły się tam odbywać koncerty, Hauptmann za namową kompozytora Eugena d'Alberta kupił fortepian marki Steinway. Trafił do zachodnich Niemiec specjalnym pociągiem, którym transportowano również ciało noblisty. Gerhard Simon kupił instrument od rodziny Hauptmannów. Fortepian znajduje się teraz jako depozyt Fundacji im. Eriki Simon w Haus Schlesien w Heisterbacherrott.

Oprócz tego Fundacja sfinansowała dwie ko-

Kościół Pokoju w Jaworze

Wypowiedź Helgi Vogt, organizatorki zbiórki pieniędzy na wymianę dachu i remont organów w Kościele Pokoju w Jaworze, z 20 lipca 2013:

Czterdzieści lat po naszej ucieczce z Jawora, która nastąpiła 12 lutego 1945 r., odwiedziłam znów Kościół Pokoju, w którym moi rodzice zostali ochrzczeni, konfirmowani i w którym udzielono im sakramentu małżeństwa. Moja siostra (*1934) i ja (*1938) zostałyśmy tu ochrzczone. To przerażające, w jakim pożałowania godnym stanie znajdował się ten piękny kościół. W następnych latach, w czasie moich kolejnych wizyt w Jaworze, z radością zauważałam coraz bardziej zaawansowane prace renowacyjne. Do tego czasu nic jednak nie słyszałam o Gerhardzie Simonie i jego Fundacji, aż do roku 2000, kiedy to mogłam obserwować renowację kaplicy chrzcielnej. (...) Ponieważ pomieszczenie pełni teraz rolę kościoła zimowego, ta inwestycja była sensowna i bardzo potrzebna. Nieco później nawiązałam kontakt z Gerhardem Simonem. (...) 26.5.2004 r. spotkaliśmy się przy okazji Koncertu Pokoju. Podczas koncertu Gerhard Simon przyjrzał się ołtarzowi, uznał, że jego wygląd jest deprymujący, co napisał mi w lipcu w liście, wraz z decyzją natychmiastowej jego renowacji! (...) Byłam szczęśliwa, tym bardziej, że planował on również odrestaurowanie ambony. Podziwiałam jego zapał, widoczny mimo zaawansowanego wieku – on po prostu kochał ten kościół, chociaż nie pochodził z Jawora.”

kann man dieses Glockenspiel hören. Eine dieser Probegussglocken übergab der Vorstand der Erika-Simon-Stiftung 2012 dem Direktor des Kupfermuseums, Andrzej Niedzielenko. Seitdem ist sie dort zu besichtigen. Zu den von der Erika-Simon-Stiftung mitfinanzierten Restaurierungen in Liegnitz zählt auch die Sgraffitofassade des sogenannten Scholz-Hauses. 2009 hatte ein Wirbelsturm den Gabeljürge – so bezeichnen die Schlesier die Neptunfiguren –, eines der Wahrzeichen der Stadt Liegnitz, beschädigt. Der Vorstand entschied auch hier, den Schaden aus Mitteln der Stiftung zu beheben.

Hirschberg und Bad Warmbrunn

Ein weiterer Schwerpunkt des Stiftungsengagements liegt in Hirschberg/Jelenia Góra mit dem heute dazugehörigen Ortsteil Bad Warmbrunn/Cieplice Śląskie Zdrój. In der dortigen, heute katholischen Gnadenkirche finanzierte die Erika-Simon-Stiftung die Sanierung des Altarbildes sowie einen Teil der Emporeninschriften. Das Hirschberger Museum (Muzeum Karkonoskie) verdankt der Stiftung die Anschaffung kostbarer Glaspokale aus dem 17. bis 19. Jahrhundert, die im Hirschberger Tal hergestellt wurden. Außerdem wurde von der Stiftung 1999 die Restaurierung der Schönau-Säule finanziert, die an den Bürgermeister Johann Christoph Schönau erinnern sollte.

In dem heutigen Stadtteil Bad Warmbrunn gibt es neben der katholischen Propsteikirche die evangelische Bethauskirche aus dem 18. Jahrhundert, die zunächst aus Fachwerk, aber nach dem Siebenjährigen Krieg (1756 – 1763) 1774/7 als prächtiger spätbarocker Steinbau ausgeführt wurde. Auf Wunsch der Kirchengemeinde hat die Erika-Simon-Stiftung die vor 1945 im Pfarrgarten vergrabenen liturgischen Geräte restaurieren lassen. 2005 wurde die Orgel erneuert. Trotz notdürftiger Reparaturen des Daches hatte der eindringende Regen Pilz und Fäulnis im Dachstuhl hervorgerufen und die eben erst restaurierte Orgel beschädigt. Es stand also als notwendige und gewaltige Aufgabe die Renovierung von Dach und Dachstuhl wie auch der Fenster an, die ebenfalls aus dem 18. Jahrhundert stammen. An der Restaurierung beteiligten sich außer der Erika-Simon-Stiftung die Deutsch-Polnische Stiftung Kulturpflege und Denkmalschutz Görlitz, die Partnergemeinde Kiel und die Bundesrepublik Deutschland durch den Beauftragten für Kultur und Medien, ferner das Polnische Kulturministerium sowie das Marschallamt und die Stadt Hirschberg/Jelenia Góra, außerdem das Kirchenamt der Union der Evangelischen Kirchen Hannover und die Kirchengemeinde Warmbrunn/Cieplice. Die gemeinsame Anstrengung ermöglichte es, diese Aufgabe zu meistern. Dankbar für das bisher Geleistete gilt

Weltkulturerbe Friedenskirche Jauer/Jawor

Helga Vogt, die die Sammelaktionen für das neue Kirchendach und die Orgel der Friedenskirche in Jauer/Jawor organisiert hatte, in ihrer Erinnerung vom 20. Juli 2013:

„40 Jahre nach unserer Flucht am 12.2.1945 aus Jauer war ich das erste Mal wieder in Jauer und besuchte die Friedenskirche, in der meine Eltern getauft, konfirmiert und getraut wurden. Meine Schwester (*1934) und ich (*1938) wurden ebenfalls hier getauft. Es war erschreckend, in welchem ruinösen Zustand diese schöne Kirche war. Im Laufe der folgenden Jahre, in denen ich oft nach Jauer fuhr, konnte ich mit Freude feststellen, dass hier und dort Renovierungsarbeiten vorgenommen wurden. Bis dahin hatte ich noch nichts von Gerhard Simon und seiner Stiftung gehört, bis ich ab dem Jahr 2000 die Renovierung der Taufkapelle mitverfolgen konnte. (...) Da dieser Raum auch als Winterkirche genutzt wird, war diese Investition sehr sinnvoll und nötig. Bald darauf trat ich mit Gerhard Simon in Kontakt. (...) Am 26.5.2004 trafen wir uns in Jauer bei einem Friedenskonzert, währenddessen er sich den Altar ansah und seinen Zustand deprimierend fand, was er mir im Juli schriftlich mitteilte zusammen mit seinem Entschluss, den Altar sofort restaurieren zu lassen! (...) Ich war glücklich, zumal Herr Simon auch noch die Restaurierung der Kanzel mit einplante. Ich bewunderte seinen Elan, den er trotz seines hohen Alters zeigte, er liebte diese Kirche, obwohl er nicht aus Jauer stammte.“

pie popiersia Hauptmanna dłuta Arno Brekera. Jedna z nich, z brązu, stoi w willi w Jagniątkowie, a druga, z marmuru, jako depozyt w muzeum w Jaworze.

Frankońska zagroda czworoboczna w Kątach Bystrzyckich

Śląskie dziedzictwo kulturowe to nie tylko kościoły, ale również liczne zabytki kultury dnia codziennego. Należą do nich tak zwane frankońskie zagrody czworoboczne, które występują przede wszystkim na ziemi kłodzkiej. Zabudowania należące do zagrody, a więc dom mieszkalny, stajnia (obora) i stodoła są ustawione wokół podwórka, tworząc prostokąt. Na ulicę prowadzi podwójna brama dla wozów i pieszych. Taki rodzaj zagród jest dzisiaj zagrożony, z wielu z nich przetrwały tylko domy mieszkalne, ponieważ Skarb Państwa w Polsce nakłada podatki na każdy budynek z osobna. Fundacja im. Eriki Simon wsparła ratunek takiej zagrody, znajdującej się w Kątach Bystrzyckich koło Łądka-Zdroju. Odrestaurowana zagroda jest w lecie otwarta dla zwiedzających, będą się w niej odbywały także wystawy czasowe.

Pałac w Morawie

Śląsk jest bogaty w pałace; niemal w każdej wiosce stoi przynajmniej jeden. W Morawie pod Strzegomiem Melitta Sallai i jej młodsza siostra Thesi von Werner z rodziny Wietersheim-Kramsta założyły w 1995 r. fundację, która pro-

wadzi przedszkole i dom spotkań z możliwością noclegu. Do przedszkola uczęszcza 30 dzieci w wieku 4-5 lat z biedniejszych rodzin. Działa ono według nauk Marii Montesori; dzieci znajdują tu opiekę w godzinach od 8.00 do 15.00. Fundacja im. Eriki Simon pomagała w tym przedsięwzięciu, współfinansując renowację dachu pałacu.

Najnowszy projekt – również tutaj we współpracy z innymi fundacjami – to renowacja dawnej kaplicy cmentarnej z 1452 r. i dzisiejszego kościoła ewangelickiego w Lubaniu. Miasto to bardzo ucierpiało w wyniku drugiej wojny światowej i tylko niewielka część zabytków przetrwała do dziś. Jednym z nich jest kościół, dziś służący parafii ewangelickiej. Najpilniejsza praca to odnowienie dachu. Fundacja sfinansowała również odrestaurowanie licznych obrazów ołtarzowych śląskich artystów, między innymi w Jaworze, Jeleniej Górze, Bogaczowicach i Sobótce. Obecnie odnawiany jest ze środków Fundacji oraz z darowizn obraz Philipa Christiana Bentuma z klasztoru w Trzebnicy.

Liczne inne projekty

Nośnikami śląskiej kultury są nie tylko zabytki, ale także dzięki literaturze i historiografia. Fundacja im. Eriki Simon nie funduje co prawda stypendiów, ale wspiera pojedyncze projekty, finansując pracę w archiwach, jak na przykład studia o Oświęcimiu, który do 1942 r. należał do Śląska, lub o śląskim autorze Gerharcie

Kolumna Schönaua w Jeleniej Górze

Wypowiedź Stefani Żelasko z Jeleniej Góry z 25 lipca 2013 r.:

„Bardzo owocna okazała się współpraca Gerharda Simona z Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze. Na prośbę kustoszki dr Stefani Żelasko Gerhard Simon zapewnił środki na odrestaurowanie kolumny Schönaua. (...) Po śmierci Gerharda Simona jego żona Waltraud Simon kontynuowała jego dzieło, co umożliwiło naszemu muzeum zakup licznych obiektów szklanych. Śląskie puchary rokokowe i barokowe wyroby szklane ze Śląska są obecnie na rynku sztuki coraz rzadziej spotykane, rozchwytywane i drogie. (...) Sztuka grawerowania na szkle na Śląsku osiągnęła takie mistrzostwo, że przyciągała wielu klientów, chcących w wykonanych na zamówienie obiektach utrwalić swoje herby, tematy i genre. Obiekty zakupione ze środków Fundacji im. Eriki Simon znajdują się na stałej wystawie Muzeum Karkonoskiego.”

es nun, den Innenraum der Kirche zu sanieren. Auch hierbei ist die Erika-Simon-Stiftung auf weitere Unterstützung durch Stiftungen und private Spenden angewiesen.

Villa Wiesenstein in Agnetendorf/Jagniątków

Nicht weit von Hirschberg entfernt liegt im Hirschberger Tal Gerhart Hauptmanns Villa Wiesenstein in Agnetendorf/Jagniątków. Für die dortigen Hauskonzerte hatte Gerhart Hauptmann auf Anraten des Komponisten Eugen d'Albert einen Steinwayflügel angeschafft. Dieser Flügel war in dem Sonderzug, mit dem Hauptmanns Leichnam 1946 überführt wurde, in den Westen gekommen. Gerhard Simon hat diesen Flügel von der Familie Hauptmann erworben. Er steht heute als Leihgabe der Erika-Simon-Stiftung im Haus Schlesien in Heisterbacherrott.

Außerdem hat die Stiftung zwei Kopien der Hauptmann-Büste von Arno Breker anfertigen lassen. Eine aus Bronze steht im Haus Wiesenstein, die andere Büste aus Marmor steht als Leihgabe im Museum in Jauer/Jawor.

Fränkischer Viereckhof in Winkeldorf

Schlesiens kulturelles Erbe besteht nicht nur aus Kirchen, sondern auch aus zahlreichen Denkmälern der Alltagskultur. Dazu zählen die sogenannten Fränkischen Viereckshöfe, die

vor allem in der Grafschaft Glatz vorkommen. Sie bilden ein längliches Viereck um den Hof herum mit Wohnhaus, Kuh- oder Pferdestall und Scheune. Zur Straße hin liegt das Doppeltor für Fußgänger und Wagen. Diese Höfe sind heute stark gefährdet und vielfach bis auf das Wohnhaus schon abgerissen, da der polnische Fiskus für jedes einzelne Gebäude eine Steuer erhebt. Die Erika-Simon-Stiftung unterstützte die Rettung eines solchen Hofes in Winkeldorf/Kąty Bystrzyckie bei Bad Landeck/Lądek Zdrój, der nun im Sommer als Museum für Besucher offen steht und außerdem als Ort für Ausstellungen genutzt wird.

Schloss Muhrau/Morawa

Schlesien ist reich an Schlössern; fast in jedem Dorf steht ein solches. In Muhrau/Morawa bei Striegau/Strzegom hat die Familie Wietersheim-Kramsta, Frau Melitta Sallai und deren jüngere Schwester Thesi von Werner, 1995 eine Stiftung gegründet, die einen Kindergarten und eine Bildungsstätte mit Übernachtungsmöglichkeiten unterhält. In dem Kindergarten werden 30 Kinder von vier bis fünf Jahren aus sozial schwachen Familien aus der Umgebung kostenlos nach dem pädagogischen Konzept von Maria Montessori von 8 bis 15 Uhr in der Woche betreut. Die Erika-Simon-Stiftung hat dieses Projekt unterstützt, indem sie die notwendige Sanierung des Daches vom Schloss mitfinanziert hat.

Jüngstes Förderungsprojekt – auch hier im Zusammenspiel mit anderen Stiftungen – ist

Schönau-Säule in Hirschberg

Darstellung von Frau Stefania Żelasko aus Hirschberg/Jelenia Góra vom 25. Juni 2013:

„Besonders erfolgreich war die Zusammenarbeit von Gerhard Simon mit dem Muzeum Karkonoskie in Jelenia Góra. Auf Bitte der Kustodin Dr. Stefania Żelasko hatte Gerhard Simon durch seine Stiftung die Schönau-Säule restaurieren lassen. (...) Nach dem Tod von Gerhard Simon hat seine Frau Gemahlin Waltraud Simon seine Förderungen weitergeführt. Dies ermöglichte es dem Museum, zahlreiche Glasobjekte zu erwerben. Die schlesischen Rokoko- und barocken Glasgegenstände aus Schlesien sind heutzutage immer seltener auf dem Kunstmarkt anzutreffen, nachgefragt und teuer. (...) Die Glasschnittkunst im Hirschberger Tal erreichte ein so vortreffliches Niveau, dass sie viele reiche Kunden aus aller Welt anzog, die ihre eigenen Objekte anfertigen ließen mit eigenen Wappen, Themen und Genres. Im Muzeum Karkonoskie ist es möglich, alle durch die Erika-Simon-Stiftung erworbenen Glasgegenstände in einer dauerhaften Ausstellung zu besichtigen.“

Pohlu. Tłumaczenia na język polski również są wspierane finansowo, na przykład książki Renaty Schumann „Das starke Weib” (Silna kobieta) i „Hedwig von Schlesien” (Jadwiga Śląska), a także „Historia Śląska” Arno Herziga. Fundacja im. Eriki Simon przyznała pieniądze na druk biografii wrocławskiego nadburmistrza Otto Wagnera pióra Rolanda Müllera.

Ważnym celem Fundacji jest porozumienie polsko-niemieckie. Dlatego sfinansowane zostały polsko-niemieckie kolonie dla dzieci w centrum Martinshof w miejscowości Rothenburg na Łużycach, w części Śląska znajdującej się po niemieckiej stronie. Zostały także pokryte koszty berlińskiej konferencji polskich stu-

dentów z Wrocławia dotyczącej dziedzictwa kulturowego Śląska w historii Niemiec.

W ciągu minionych dwudziestu lat Fundacja im. Eriki Simon dokonała wiele i przeznaczyła znaczne środki na wypełnienie statutowego celu: ochrony śląskiego dziedzictwa kulturowego i zatroszczenia się o wspólną, pokojową przyszłość w Europie. Fundacja składa podziękowania wszystkim partnerom, którzy pomysłami, zaangażowaniem i finansowym wsparciem pracowali na ten sukces.

Sonja Baukloh-Herzig i Arno Herzig

Kościół Evangelicki w Chieplicach Zdroju

Wyciąg z listu pastora Sebastiana Koziela i jego żony Joanny z ewangelickiego kościoła w Cieplicach-Zdroju do Waltraud Simon z 9 października 2013 r.:

„Dzięki wielkiej pomocy Fundacji im. Eriki Simon oraz innych instytucji byliśmy w stanie całkowicie odrestaurować dach kościoła. Ten znaczący projekt umożliwił nie tylko upiększenie wyglądu zewnętrznego budowli, ale również uchronił cenne wyposażenie świątyni przed dalszym niszczeniem. Teraz restaurujemy okna z XVIII w. Stare drewniane ramy odzyskują swój dawny blask, a oryginalne szyby podkreślą niezrównany charakter budowli. Jesteśmy Pani bardzo wdzięczni za pomoc, bez której nasz kościół rozpadłby się, dzieląc tym samym smutny los wielu ewangelickich świątyń na Dolnym Śląsku. Chcieliśmy podzielić się dzisiaj z Panią radosną informacją. Udało nam się zdobyć środki z Unii Europejskiej, za pomocą których przeprowadzimy rewolucyjne prace restauratorskie w historycznym kościele, jego najbliższej okolicy oraz na plebanii z 1744 r. Dzięki tym pieniądzom odrestaurowujemy okna wieży kościelnej oraz drzwi wejściowe do kościoła. (...) W kościele umieścimy audiogajdy, dzięki którym każdy turysta, czy to z Niemiec, czy z innego kraju, będzie mógł w ojczystym języku posłuchać dziejów kościoła. (...) Przyznajemy, że środki unijne zostały nam przyznane z powodu już przeprowadzonych prac renowacyjnych. Otrzymaliśmy je więc za względu na to, że najpierw wykorzystaliśmy środki z Pani Fundacji, więc jest to również Pani zasługa.”

die Instandsetzung der ehemaligen Friedhofskapelle von 1452 und heutigen evangelischen Kirche in Lauban/Lubań. Lauban hat im letzten Krieg schwer gelitten und nur wenige Baudenkmäler sind ohne größere Schäden davongekommen. Dazu zählt auch diese Kirche. Hier war zunächst eine Dachreparatur dringend erforderlich.

Zu den ebenfalls von der Stiftung geförderten Objekten gehören Restaurierungen von zahlreichen Altarbildern und Gemälden schlesischer Künstler, so in Jauer, Hirschberg, Alt-Reichenau / Bogaczowice und Zobten/Sobótka. Zur Zeit wird aus den Mitteln der Stiftung und aus Spenden ein Bild aus dem Kloster Trebnitz/Trzebnica von Philipp Christian Bentum restauriert.

Zahlreiche weitere Projekte

Schlesische Kultur tradiert sich nicht nur in Baudenkmälern, sondern auch in der Literatur und Historiographie. Wenn auch die Erika-Simon-Stiftung keine Stipendien vergibt, so fördert sie doch Einzelprojekte durch Unterstützung von Forschungsaufenthalten in Archiven, so z.B. zu Studien über Auschwitz, das ab 1942 zu Schlesien gehörte, sowie über den schle-

sischen Dichter Gerhart Pohl. Gefördert wurden ferner Übersetzungen ins Polnische, so der Bücher von Renata Schumann „Das starke Weib“ und „Hedwig von Schlesien“, desgleichen die Geschichte Schlesiens von Arno Herzig. Einen Druckkostenzuschuss gab die Erika-Simon-Stiftung für die Biographie des Breslauer Oberbürgermeisters Otto Wagner von Roland Müller.

Wichtig im Sinne des Stiftungszwecks sind deutsch-polnische Begegnungen. So förderte die Erika-Simon-Stiftung eine deutsch-polnische Kinderferienwoche auf dem Martinshof in Rothenburg/Lausitz, im heute noch bei Deutschland verbliebenen Teil Schlesiens; ferner die Tagung einer polnischen Studentengruppe aus Breslau in Berlin zum kulturellen Erbe Schlesiens in der deutschen Geschichte. In den zurückliegenden 20 Jahren konnte die Erika-Simon-Stiftung viel bewegen und erhebliche Mittel für den Satzungszweck einsetzen: das kulturelle Erbe bewahren und für eine friedliche gemeinsame Zukunft in Europa sorgen. Sie dankt allen Mitstreitern, die mit Ideen, Engagement und Zuwendungen an diesem Erfolg mitgewirkt haben.

Sonja Baukloh-Herzig und Arno Herzig

Evangelische Kirche in Bad Warmbrunn

Auszug aus dem Brief des Pfarrers Sebastian Koziel und seiner Frau Joanna von der Evangelischen Kirche in Bad Warmbrunn an Waltraud Simon vom 9. Oktober 2013:

„Dank der großen Hilfe der Erika-Simon-Stiftung und auch anderer Institutionen waren wir in der Lage, das historische Kirchendach vollständig zu renovieren. Dieses große Projekt ermöglichte es nicht nur, die Außenansicht der Kirche zu verschönern, sondern auch das schöne Inventar, allem voran die Orgel, vor weiterer Zerstörung zu schützen. Im Moment sind wir dabei, die Fenster aus dem 18. Jahrhundert zu renovieren. Die alten Holzrahmen erhalten ihren Glanz zurück und die Gussglas-Scheiben unterstreichen den unnachahmlichen Charakter des Gebäudes. Wir sind Ihnen daher für Ihre enorme Hilfe sehr dankbar, ohne welche unsere Kirche zerfallen würde und damit das Los vieler evangelischer Kirchen in Niederschlesien teilen würde. Wir wollen Ihnen heute eine unheimlich gute Neuigkeit mitteilen. Es ist uns gelungen, Fördermittel der Europäischen Union zu erlangen, mit Hilfe derer wir revolutionäre Restaurationen der historischen Kirche, ihrer Umgebung und des Pfarrhauses von 1744 vornehmen werden. Dank dieser Fördergelder werden wir die Fenster des Kirchturms fertig renovieren können und die Kirchtür erneuern. (...) In der Kirche werden „audioguide“ eingerichtet, dank derer jeder Tourist aus Deutschland und ganz Europa sich auf seiner Landessprache über die Geschichte und das Los unserer Kirche informieren kann. (...) Wir müssen zugeben, dass uns die Fördermittel aufgrund der bereits durchgeführten Renovierungsarbeiten zugeteilt wurden. Es ist also auch ein Verdienst der großzügigen Unterstützung durch Ihre Stiftung, dass wir die Gelder bekommen konnten.“

Projekte

Bad Warmbrunn

Cieplice-Zdrój

Evangelische Erlöserkirche Bad Warmbrunn

Ewangelicki Kościół Zbawiciela

Liturgische Geräte der Erlöserkirche

Naczynia liturgiczne w Kościele Zbawiciela

Bresnitz - Brzez'nica

Eichendorff-Mühle

Młyn Eichendorffa

In einem kühlen Grunde, Da geht ein Mühlenrad,
Mein Liebste ist verschwunden, Die dort gewohnt hat.
d w cichej tej dolinie, gdzie młynskie koło gra,
zniknęła mi dziewczyna, która mieszkała tam.

Hirschberg

Jelenia Góra

Gnadenkirche

**Kościół Łaski – Sanktuarium
Krzyża Świętego**

Gnadenkirche -
Altar und Orgel

Kościół Łaski -
ołtarz główny wraz z
prospektem organowym

Gnadenkirche - Emporeninschriften

Kościół Łaski, napisy na emporach

Schönav-Säule

Kolumna Schönaua

Glaskunst im Riesengebirgsmuseum

Wyroby szklane w Muzeum Karkonoskim

Fauer - Jawor

Friedenskirche

Kościół Pokoju

Friedenskirche Jauer: Kanzel und Taufkapelle

Kościół Pokoju: ambona i kaplica chrzcielna

Friedenskirche Jauer
Hauptaltar

Kościół Pokoju
ołtarz główny

ERIKA-SIMON-STIFTUNG

DER STIFTER UND 1. VORSITZENDER, MÜLLERMEISTER
GERHARD SIMON

ÜBERGIBT DIE VON SEINER STIFTUNG DURCHGEFÜHRTE
VOLLSTÄNDIGE RESTAURIERUNG
AM GROSSEN ALTAR UND AN DER KANZEL
IN DER FRIEDENSKIRCHE ZU JAUER,
ANLÄSSLICH DES 350 JÄHRIGEN JUBILÄUMS
DER EVANGELISCHEN KIRCHE, ALS

GESCHENK

AN DIE KIRCHENGEMEINDE.

SCHLESISIEN

GERHARD SIMON
JAUER, DEN 11. SEPTEMBER 2005

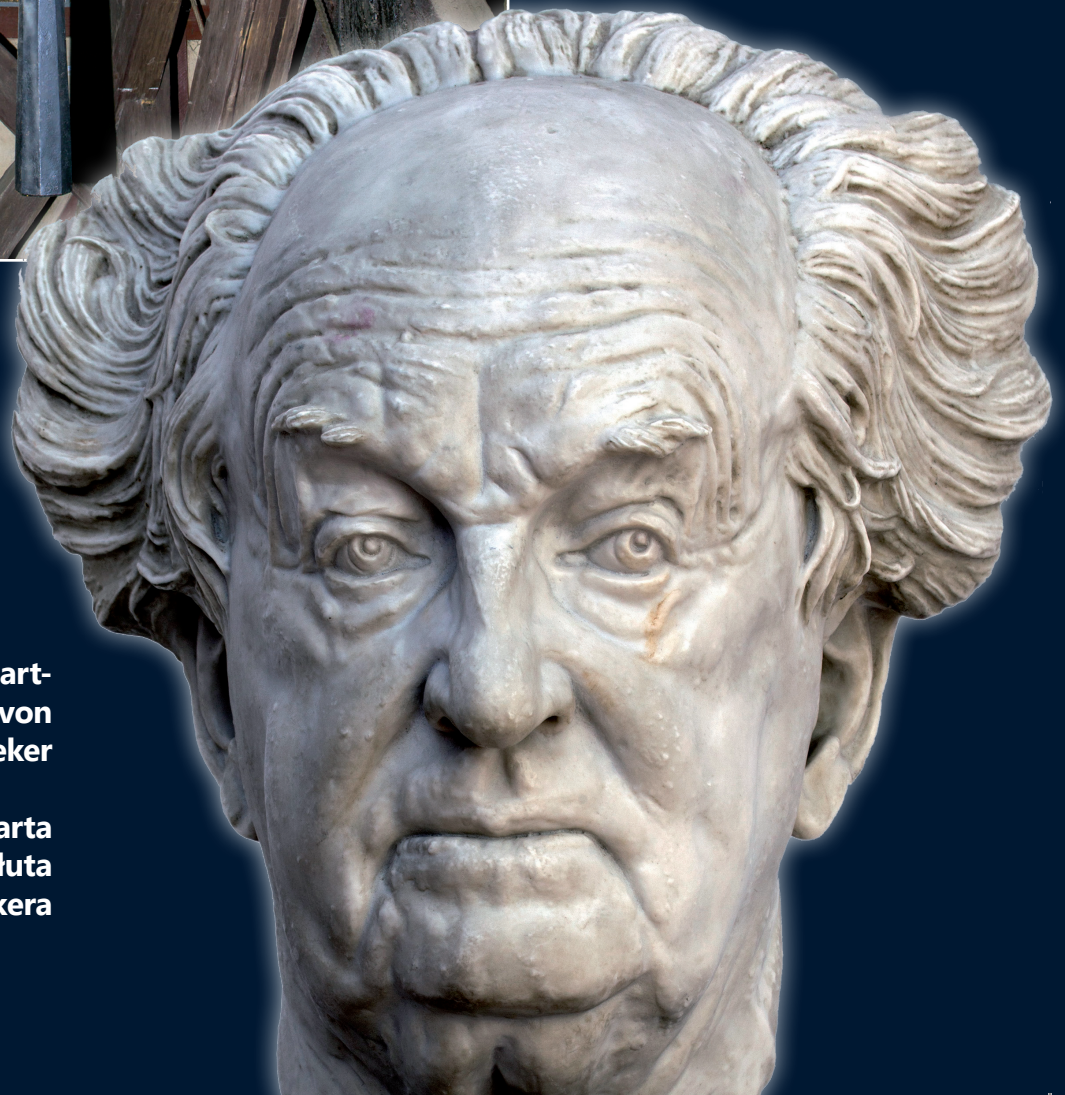
Jauer - Jawor

Augusta-Victoria-Haus

dom parafialny

Glocke
dzwon

Replik der Gerhart-
Hauptmann-Büste von
Arno Breker

replika popiersia Gerharta
Hauptmanna dłuta
Arno Brekera

Lauban - Luban'

Frauenkirche

Ewangelicki Kościół
Mariacki

Jeroltschütz - Gieraltice

Schrotholzkirche

Orgel der Schrotholzkirche Jeroltschütz

Ewangelicki kościół drewniany, organy

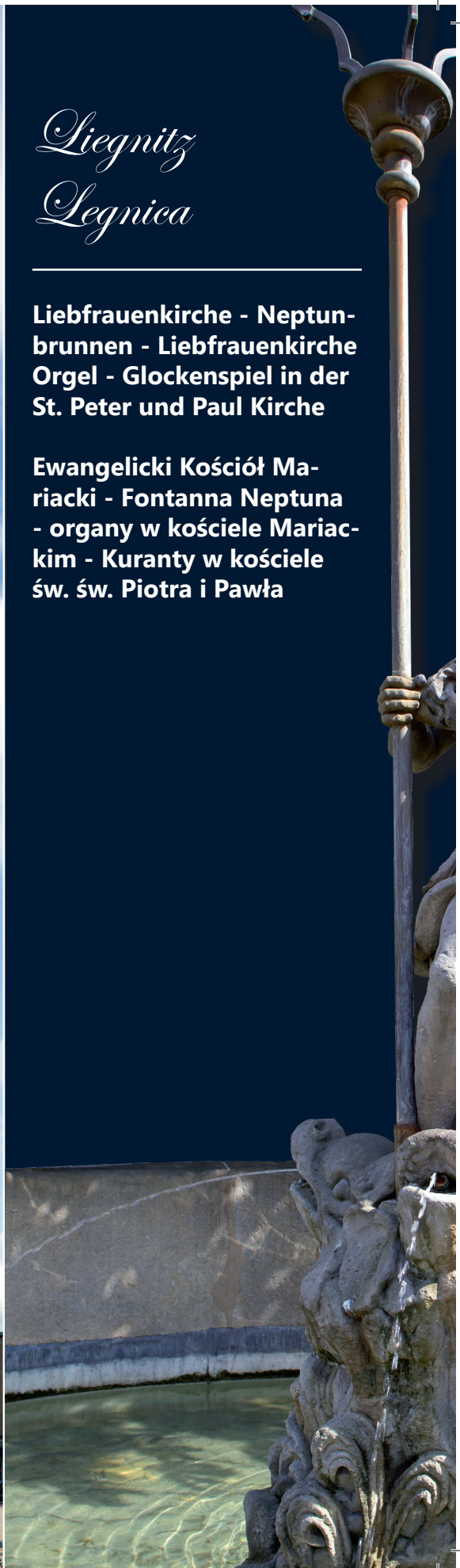

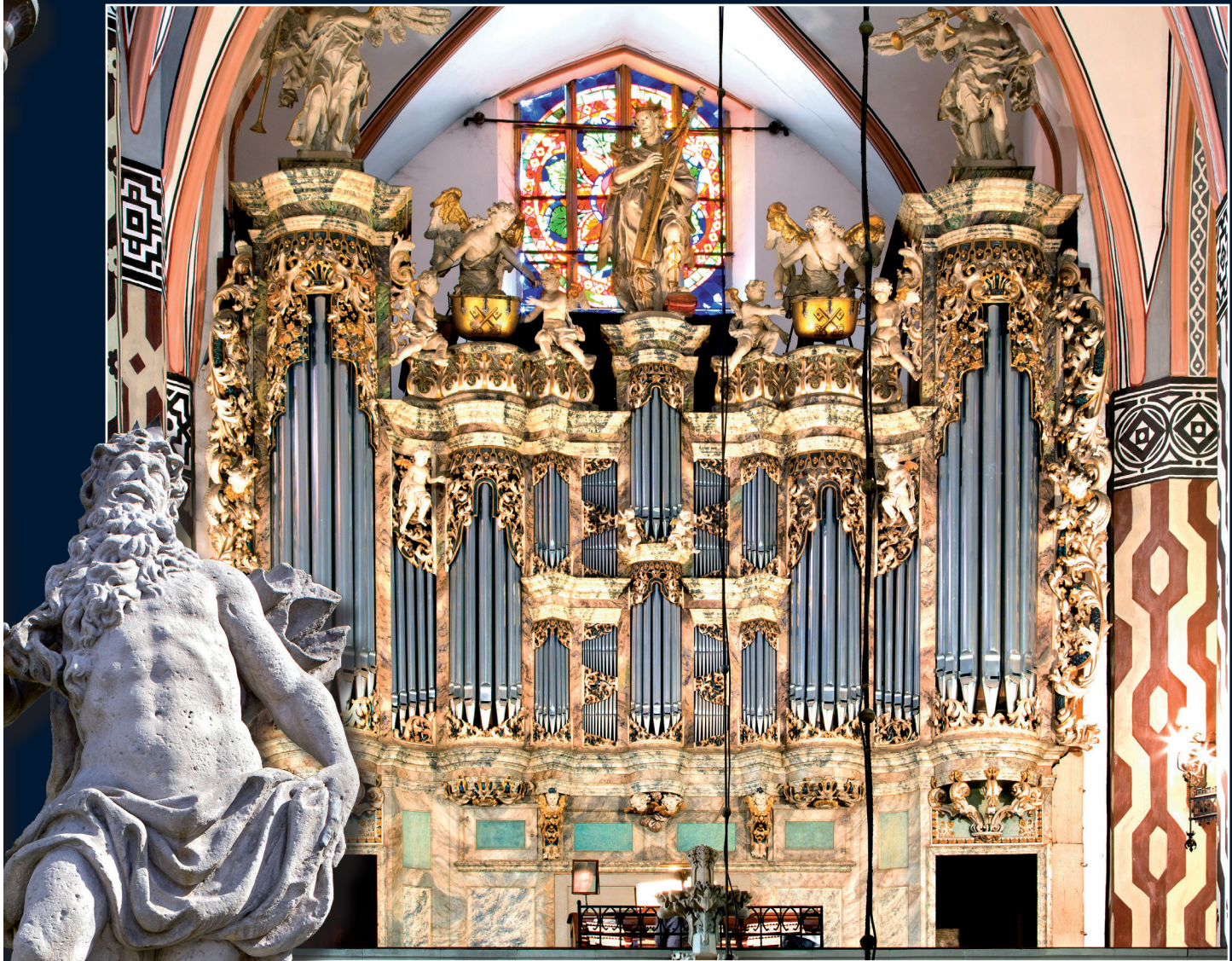
Liegnitz
Legnica

Liebfrauenkirche - Neptunbrunnen - Liebfrauenkirche Orgel - Glockenspiel in der St. Peter und Paul Kirche

Ewangelicki Kościół Mariacki - Fontanna Neptuna - organy w kościele Mariackim - Kuranty w kościele św. św. Piotra i Pawła

Liegnitz - Scholzhaus (Scultetushaus) - mit Sgraffito Bildern

Kamienica Scultetusa

Muhrau

Morawa

Schloss Muhrau

Pałac Morawa

Weisse - Nysa

Kirche Sankt Jakobus - Schatzkammer im Turm

Bazylika pw. św. Jakuba, Skarbiec św. Jakuba w dzwonnicy

**BUDOWA KONSTRUKCJI STAL
ZOSTAŁA SFINANSOWANA P
ERIKA-SIMON-STIFTUN**

**DAS IN NERE TRAGWERK
DIE ERIKA-SIMON-STIFTUN**

Schatzkammer im Turm

Skarbiec św. Jakuba w dzwonnicy

Eichendorff-Denkmal

Pomnik Josepha von Eichendorffa

Joseph
Freiherr
von
Eichendorff
1788
1857

Winkeldorf

Katy Bystrzyckie

Gottwald-Hof

Gottwaldówka

Wyroby szklane w Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze

Puchar unikatowy z widokiem Hamburga. Szkło bezbarwne kryształowe z powłoką błękitnego kobaltu i rzeźbieniem w technice lithophanii, zostało zaoferowane Muzeum Karkonoskiemu. Zdobienie wykonane przez Friedricha Wilhelma Simona (1818-1880). W latach 40.XIX w. w Hucie Josephine stosowano nowy rodzaj rzeźbienia na szkłe powłokowym.

Mistrzami tej techniki byli: Ernst F.W. Simon, Reimund Gürtler oraz Anton Schier. W 2. poł. XIX w. rozwinęła się moda na stosowanie rzeźbienia i szlifów na barwnych szklach powłokowych. Po raz pierwszy zastosowano nową technikę w latach 1845-46, w związku ze specjalnym zamówieniem hrabiego Leopolda Schaffgotscha. Związane to było z wykopaliskami w Pompejach prowadzonymi przez prof. Zahna z Wrocławia (Breslau).

Graf Schaffgotsch pisze 26. sierpnia 1846 następująco: *Pośród znakomitych dzieł znalezionych przez Zahna podczas badań archeologicznych w Pompejach, znalazłem ...wazon szklany pośród zawartości grobu w pobliżu Casa della quattro Colone e Mosaico. Delikatna forma i barwa przedmiotu tak mnie urzekła, iż postanowiłem, aby wykonano podobną w mojej fabryce...* Przedmioty szklane z powłoką kobaltową są bardzo twarde; bardzo trudno je szlifować, czy rzeźbić. Mistrzowie rzeźbienia szkła muszą się wykazać wysokimi kwalifikacjami i dobrą znajomością stosowania tej techniki, bowiem trudno jest osiągnąć cieniowanie. Dzieła sztuki wykonane w technice lithophanii występują niezmiernie rzadko. Puchar z pokrywą, zakupiony przez Muzeum Karkonoskie, dzięki Fundacji Eriki Simon należy do tej rzadkiej grupy artystycznej. W kolekcji szkła śląskiego brakowało takiego obiektu. Obecnie jest on ozdobą stałej wystawy. W imieniu Muzeum Karkonoskiego jak i moim własnym pragnę serdecznie za to podziękować i życzyć nam dalszej udanej wzajemnej współpracy. Rzeźbione puchary, szklanice i kufle zostały dwukrotnie zakupione dla Muzeum Karkonoskiego (w sumie 19 obiektów). Śląskie wyroby z okresu baroku i rokoka są coraz radsze na rynku antykwarycznym, ciągle poszukiwane i coraz droższe. Śląska sztuka rzeźbienia szkła w powiązaniu ze szlifem, posiada długą tradycję. Największy rozkwit osiągnęła w dobie rokoka w XVIII wieku. Dzięki zastosowaniu techniki rzeźbienia i szlifów, zostały osiągnięte niespodziewane efekty, przypominające efekty malarskie. Szczególnie wysoki poziom osiągnął tej rodzaj sztuki w Kotlinie Jeleniogórskiej. Często zdobiono szlifem dolną część naczynia, ścianki cary pozostawiając do obróbki grawerskiej. Innym razem zdobiono całość szlifem brylantowym, pozostawiając tylko medaliony, które następnie rzeźbiono albo rytowano. Wybór tematów i motywów zdobniczych był bardzo szeroki: począwszy od portretów wybitnych postaci, poprzez widoki kurortów i panoram wybranych miast, aż po motywy symbolizujące przyjaźń i miłość.

Artyści pracujący w Kotlinie Jeleniogórskiej: rzeźbiarze szkła i kamieni odznaczyli się tak wysokim kunsztem, iż wielu zamożnych klientów z całego świata przyjeżdżało do Kotliny, aby nabyć kolejny znakomity przedmiot.

Dzięki wsparciu finansowemu Fundacji Eriki Simon, w Muzeum Karkonoskim można podziwiać nowe obiekty okresu baroku i rokoka, prezentowane na stałej wystawie.

Dr. Stefania Żelasko

Glaskunst im Riesengebirgsmuseum in Hirschberg (Jelenia Góra)

Dieses farblose Kristallglas mit dem kobaltblauen Überfang und Farbschichtgravur des Prunkpokals mit der Hamburger Vedute wurde dem Museum zum Kauf angeboten. Es wurde von Friedrich Wilhelm Simon (1818-1880) ausgeführt. In der Josephinenhütte wurde erst in den 40er Jahren des 19. Jh.s der neuartige Reliefschnitt auf dem Überfangglas angewandt.

Meister dieser Technik waren Ernst F.W. Simon, Reimund Gürtler und Anton Schier. In der zweiten Hälfte des 19. Jh.s entwickelte sich die Mode, Farb- und Überfanggläser mit Schnitt und Schliff zu verzieren. Zum ersten Mal wurde sie in den Jahren 1845/46 im Zusammenhang mit der Sonderbestellung zur Ausführung eines Pokals im Auftrag von Graf Leopold Schaffgotsch angewandt. Das hing mit den in Pompeji durchgeführten Ausgrabungen von Prof. Zahn aus Breslau zusammen.

Graf Schaffgotsch schreibt am 26. August 1846 folgendes: *In den prachtvollen Werken über die Ausgrabungen in Pompeji von Zahn fand ich ... die Abbildung einer in einem Grabmale neben der Casa della quatro Colone e Mosaico gefundene Glasvase, deren Farbschmelz und zierliche Form mich so angesprochen hat, dass ich eine ähnliche Arbeit durch meine Glasfabrik ausführen lassen wollte ...*

Die Glaswaren mit Kobaltüberfang sind sehr hart und lassen sich nur sehr schwer schleifen oder schneiden. Die Glasschneider bedurften höherer Qualifikation und Kenntnisse dieser Technik, da es sehr schwierig war, die Schattierungen zu erreichen.

Solche Kunstwerke sind sehr selten und zu dieser Gruppe gehört dieser Deckpokal, den das Muzeum Karkonoskie in Hirschberg dank der Erika-Simon-Stiftung erworben hat. Es fehlte bisher solch ein wertvolles Objekt in der schlesischen Kollektion. Der Prunkpokal ist nun ein Kleinod in der Dauerausstellung. Im Namen des Muzeum Karkonoskie in Hirschberg und in meinem eigenen, möchte ich mich ganz herzlich bedanken und uns allen weitere erfolgreiche Zusammenarbeit wünschen.

Zweimal wurden barock geschnittene Pokale, Becher und Humpen mit verschiedenen Veredelungen in Tiefschnitt für das Muzeum Karkonoskie gekauft (zus. 19 Objekte). Schlesische Glaskunst des Rokoko und des Barocks ist heutzutage immer seltener auf dem Kunstmarkt anzutreffen, sehr nachgefragt und teuer.

Der schlesische Glasschnitt hat eine lange Tradition. Er war eng verbunden mit dem Schliff und wurde weiterentwickelt. Seine höchste Blüte hat er im Rokoko des 18. Jh.s entfaltet. Dank der Anwendung der Schnitt- und Schlifftechnik wurden überraschende Effekte erreicht, die der Glasmalerei ähneln. Die Glasschnittkunst im Hirschberger Tal erreichte ein vortreffliches Niveau. Manchmal wurde der Fuß und der untere Teil eines Gefäßes geschliffen und die Wandung des Körpers der Gravur-Bearbeitung überlassen. Ein anderes Mal wieder der ganze Gegenstand mit Diamantschliff bearbeitet und nur ausgesparte Medaillonfelder geschnitten, bzw. graviert. Die Themenauswahl der Dekor-Motive war groß, beginnend von Porträts von Persönlichkeiten, über Ansichten von Kurorten und ausgewählten Städten, bis hin zu Motiven, die Freundschaft und Liebe symbolisieren.

Die im Hirschberger Tal tätigen Glas- und Steinschneider hatten ein hohes Niveau, das viele reiche Kunden aus der ganzen Welt anzog, um diese berühmten Glasobjekte zu erwerben.

Im Muzeum Karkonoskie ist es möglich, alle mit Hilfe der Erika-Simon-Stiftung erworbenen Glasgegenstände in der Dauerausstellung zu bestaunen.

Dr. Stefania Żelasko

FUNDACJA IM. ERIKI SIMON

Założona 31.10.1993 r. przez GERHARDA SIMONA
(ur. 28.8.1914 r.)

„Ku ochronie niemieckiego dziedzictwa kulturowego na Śląsku dla polskich i niemieckich mieszkańców Śląska, a także jako wkład w pojednanie między Polakami a Niemcami, aby zapewnić im pokojową, wspólną przyszłość w Europie.”

Patronat: Arcybiskup prof. dr Alfons NOSSOL, Opole

Zarząd: 1. Przewodniczący: Waltraud SIMON, Rinteln
prof. dr Arno HERZIG, Hamburg
prof. dr Wilhelm AHRENS, Hamburg

Konto na darowizny: IBAN: DE862255514800321037616
BIC: N O L A D E 21 SHG

SFINANSOWANE OBJEKTY

(kolejność alfabetyczna)

CIEPLICE-ZDRÓJ / BAD WARMBRUNN

EWANGELICKI KOŚCÓŁ ZBAWICIELA (1774-77)

- * Naprawa więźby dachowej i nowe pokrycie dachu
- * Odnowienie naczyń liturgicznych
- * Odnowienie historycznych okien we współpracy z Niemiecko-Polską Fundacją Ochrony Zabytków Kultury w Görlitz, partnerską parafią w Kilonii (Kiel) oraz ze środków Republiki Federalnej Niemiec, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Urzędu Marszałkowskiego miasta Jelenia Góra, Urząd Unii Kościołów Ewangelickich z siedzibą w Hannoverze (Kirchenamt der Union der Evangelischen Kirchen Hannover) i parafii w Cieplicach

GIERAŁCICE / JEROLTSCHÜTZ

- * Współfinansowanie naprawy organów

ERIKA - SIMON - STIFTUNG

Gegründet am 31.10.1993 von GERHARD SIMON
(geb. 28.8.1914)

„Zur Bewahrung des deutschen Kulturerbes in Schlesien für die deutschen und polnischen Schlesier und als Beitrag zur Aussöhnung zwischen Deutschen und Polen für eine friedliche, gemeinsame Zukunft in Europa.“

Schirmherr: Erzbischof Prof. Dr. Alfons NOSSOL, Oppeln

Vorstand: 1. Vorsitzende: Waltraud SIMON, Rinteln
Prof. Dr. Arno HERZIG, Hamburg
Prof. Dr. Wilhelm AHRENS, Hamburg

Spenden-Konto: IBAN: DE862255514800321037616
BIC: N O L A D E 21 SHG

GEFÖRDERTE OBJEKTE

(Alphabetische Reihenfolge)

BAD WARMBRUNN / CIEPLICE-ZDRÓJ

EVANGELISCHE ERLÖSERKIRCHE (1774-77)

- * Reparatur des Dachstuhls und Neu-Eindeckung des Kirchendachs
  - * Restaurierung der Abendmahlsgeräte
  - * Restaurierung der historischen Fenster
- in Koordination mit der Deutsch-Polnischen Stiftung für Kulturpflege und Denkmalschutz, Görlitz, mit Hilfe der Partnergemeinde Kiel und mit Fördermitteln der Bundesrepublik Deutschland, dem polnischen Kulturministerium, dem Marschallamt der Stadt Hirschberg / Jelenia Góra, sowie dem Kirchenamt der EKD Hannover und mit Eigenmitteln der Kirchengemeinde Warmbrunn / Cieplice)

HERMSDORF unterm KYNAST / SOBIESZÓW

- * Restaurierung des barocken Kronleuchters der St. Martin-Kirche

JAWOR / JAUER

KOŚCIÓŁ POKOJU 1654-55 (Lista Zabytków UNESCO)

Odnowienie

- * kaplicy chrzcielnej
- * ołtarza głównego z obrazem „Modlitwa Chrystusa w Ogrodzie Oliwnym”
- * konfesjonału
- * ambony
- * Sfinansowanie wykonania kopii figur Mojżesza i Jana
- * Współfinansowanie dzwonów
- * Dotacja dla Domu Auguste-Viktoria
(możliwość zatrzymania się, restauracja i toalety dla turystów)

JELENIA GORA / HIRSCHBERG

Kościół Łaski:

- * Odnowienie obrazu na ołtarzu
- * Odświeżenie niemieckich cytatów z Biblii na 10 emporach
- * Odnowienie kolumny Schönaua /Brama Wojanowska
- * Zakup dla Muzeum Karkonoskiego kosztownych szklanych obiektów z XVII-XIX w., m. in. wystawnego pucharu – ozdoby wystawy stałej

KĄTY BYSTRZYCKIE / WINKELDORF

- * Odnowienie „Gottwaldówki” (Frankońska zagroda czworoboczna) i przekształcenie jej w muzeum.

LEGNICA / LIEGNITZ

- * Odnowienie prospektu organowego kościoła mariackiego we współpracy z VEESO
- * Wykonanie nowych kurantów dla kościoła pw. św. św. Piotra i Pawła
- * Przekazanie jednego z oryginalnych dzwonów kurantów, znajdującego się do tej pory w posiadaniu Gerharda Simona, Muzeum Miedzi
- * Wsparcie finansowe odnowienia fasady sgrafitti tzw. Domu Scholtza
- * Wsparcie finansowe naprawy Fontanny Neptuna

HIRSCHBERG / JELENIA GÓRA

GNADENKIRCHE:

- * Restaurierung des Altarbildes
- * Freilegung der deutschen Bibelsprüche auf 10 Emporen
- * Restaurierung der Schönausäule /Schildauer Tor
- * Ankauf kostbarer, historischer Glasobjekte aus dem 17.-19. Jh. u.a. Prunkpokal als Kleinod der Dauerausstellung im Muzeum Karkonoskie

JAUER / JAWOR

FRIEDENSKIRCHE 1654-55 (Weltkulturerbe der UNESCO)

Restaurierung

- * der Taufkapelle
- * des Hauptaltars mit dem Gemälde: „Christus auf dem Ölberg“
- * des Beichtstuhls
- * der Kanzel
- * Neuschnitzung von Moses und Johannes
- * Mitfinanzierung der Glocken
- * Zuschuss zum Auguste-Viktoria Haus (Aufenthaltsmöglichkeiten, Restaurant und Toiletten für Besucher)

JEROLTSCHÜTZ / GIERALCICE

- * Mitfinanzierung der Reparatur der Orgel

LAUBAN / LUBAŃ

- * Mitfinanzierung des Kirchendachs in Zusammenarbeit mit der Deutsch-Polnischen Stiftung Kulturpflege und Denkmalschutz, mit Mitteln der Bundesrepublik Deutschland, der Union Ev. Kirchen in der EKD Deutschland, der Johann-Heermann-Stiftung sowie dem Marschallamt der Niederschlesischen Woiwodschaft, der Stadt Lubań und mit Spenden des Gustav-Adolf-Werks aus Polen und Deutschland, der Gemeinschaft ev. Schlesier e.V., der Stadt Hildesheim, der Ev. Partnergemeinde Schleife, des Evangelischen Kirchenkreises Niederschlesische Oberlausitz, des Kirchenkreisverbandes Schlesische Oberlausitz, der Ev.-Augsburgischen Kirchengemeinde Lubań und von privaten Einzelspendern.

LUBAŃ / LAUBAN

- * Współfinansowanie pokrycia dachu kościoła we współpracy z Niemiecko-Polską Fundacją Ochrony Zabytków Kultury, ze środków Republiki Federalnej Niemiec, Unii Kościołów Ewangelickich w Ewangelickim Kościele Niemiec (Union Ev. Kirchen in der EKD), fundacji im. Johanna Heermanna, a także Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego, miasta Lubania, z darowizn Fundacji im. Gustava Adolfa z Polski i z Niemiec, Związku Byłych Ślązaków, miasta Hildesheim, niemieckiej parafii partnerskiej z Schleife, Ewangelickiego Związku Kościelnego Śląskie Dolne Łużyce, Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Lubaniu i prywatnych darczyńców.

ŁUBOWICE / LUBOWITZ

- * Odnowienie Młyna Eichendorffa
Renowacja historycznego koła młyńskiego

MORAWA (PAŁAC) / MUHRAU

- * Wsparcie finansowe przy remoncie dachu, aby przedszkole Montesori mogło działać dalej

NYSA / NEISSE

- * Utworzenie i rozbudowa skarbcza w kościele pw. św. Jakuba, aby wystawić w nim cenne naczynia liturgiczne („Skarb św. Jakuba”)
- * Odlanie dwóch popiersi Josepha von Eichendorffa, z których jedno znajduje się na cmentarzu jerozolimskim w Nysie, gdzie spoczywa poeta wraz z żoną, a drugie przed pałacem w Kravaře/Kraik hulczyński

SOBIESZÓW / HERMSDORF UNTERM KYNAST

- * Odnowienie barokowego świecznika w kościele pw. św. Marcina

TRZEBNICA (klasztor) / TREBNITZ

- * Odnowienie obrazu „Ogród Oliwny” autorstwa Philippa Christiana Benthuma
- * Sfinansowanie remontu dachu
we współpracy z Niemiecko-Polską Fundacją Ochrony Zabytków Kultury

LIEGNITZ / LEGNICA

- * Restaurierung des Orgelprospekts in der Liebfrauenkirche in Zusammenarbeit mit der VEESO
- * Neu-Guss des Glockenspiels in der Peter und Paul-Kirche
- * Rückgabe der Original Probeglocke aus dem Besitz Gerhard Simons an das Kupfermuseum
- * Zuschuss zur Restaurierung der Sgrafitti-Fassade des Scholtz-Hauses
- * Zuschuss zur Reparatur des Neptun-Brunnens (Gabeljürge)

LUBOWITZ / ŁUBOWICE

- * Restaurierung der Eichendorff-Mühle, Instandsetzung und Funktionsfähigkeit des historischen Mühlrades

MUHRAU / MORAWA (SCHLOSS)

- * Finanzielle Unterstützung bei der Sanierung des Daches zur Erhaltung des Montessori-Kindergartens

NEISSE / NYSA

- * Errichtung und Ausbau der Schatzkammer im Turm der St. Jakobus-Kirche für die Ausstellung kostbarer sakraler Gegenstände („Schatz von St. Jakobus“)
- * Guss zweier Eichendorff-Büsten, von denen die eine auf dem Jerusalem-Friedhof steht, wo das Ehepaar Eichendorff begraben ist, die andere vor dem Schloss in Krawarn / Hultschiner Ländchen .

TREBNITZ / TRZEBNICA (Kloster)

- * Restaurierung des Bildes „Gethsemane“ v. Philipp Christian Benthum
- * Förderung der Dachsanierung in Zusammenarbeit mit der Deutsch-Polnischen Stiftung Kulturpflege und Denkmalschutz

WINKELDORF / KĄTY BYSTRZYCKIE

- * Restaurierung des „Gottwaldhofes“ (Fränkischer Viereckshof), der als Museum den Besuchern offen steht.

INNE SFINANSOWANE PROJEKTY:

- Wystawa stała w klasztorze w Lubiążu: „Oder — Odra”
- Wystawa „Śląsk nocą” (sfinansowanie ram)
- Dokumentacja filmowa o Młynie Eichendorffa: “In einem kühlen Grunde”
- Odnowienie dwóch obrazów śląskiego malarza epoki baroku Franza Heigela: „Wniebowzięcie Maryi” w Starych Bogaczowice i „Św. Anna Smotrzenia” w Sobótce.
- „Niemieckie dziedzictwo kulturowe na Śląsku”: udział polskich i niemieckich studentów i doktorantów germanistyki z Uniwersytetu Wrocławskiego w konferencji w Berlinie.
- We współpracy z fundacjami „Niemiecka Fundacja Natura” i „Niemiecko-Polska Fundacja Ochrony Zabytków Kultury”: Czyszczenie jednego witraża w każdym z następujących kościołów:
  - w katolickiej Kolegiacie Najświętszej Maryi Panny Bolesnej i św. Aniołów Stróżów w Wałbrzychu
  - w katolickim kościele pw. św. Jakuba Starszego w Ścinawce Dolnej
  - w ewangelickim Kościele Pokoju w Jaworze.
- Haus Schlesien w Königswinter-Heisterbacherrott:
  - Sfinansowanie belkowania do zawieszenia dzwonu w Gościszowie
  - Zakup pianina firmy Steinway, pochodzącego z domu noblisty Gerharta Hauptmanna (1862-1946) i oddanie go Haus Schlesien jako depozyt Fundacji im. Eriki Simon
- Sfinansowanie dwóch kopii popiersia Gerharta Hauptmanna autorstwa Arno Brekera z brązu i marmuru, z których jedno znajduje się teraz w byłym domu poety w Jagniątkowie, a drugie w muzeum w Jaworze.
- „Niemiecko-polski tydzień cyrku” w Martinshof (Rothenburg / Łużyce) projekt dla dzieci i młodzieży
- Wystawa śląskiego artysty Hardy’ego Schneidera: obrazy i grafiki.
- Wystawa kulturalno-historyczna: Schody na Śląsku
- Sfinansowanie prac w archiwach na temat studiów o Oświęcimiu
- Sfinansowanie studiów nad śląskim pisarzem Gerhartem Pohlem: praca habilitacyjna dr Marcina Miodka z Uniwersytetu Wrocławskiego

WEITERE GEFÖRDERTE PROJEKTE:

- Dauerausstellung im Kloster Leubus: „Oder — Odra“
- Foto-Ausstellung „Schlesien bei Nacht“ (Finanzierung der Bilder-Rahmen)
- Film-Dokumentation der Eichendorff-Mühle: „In einem kühlen Grunde“
- Restaurierung zweier Bilder des schlesischen Barockmalers Franz Heigel: „Maria Himmelfahrt“ in Alt-Reichenau / Stare Bogaczowice und „Anna Selbdritt“ in Zobten / Sobótka.
- „Das deutsche Kulturerbe in Schlesien“: Teilnahme von deutschen und polnischen Germanistik - Studenten und Doktoranden der Universität Breslau an einer Tagung in Berlin.
- In Zusammenarbeit mit den Stiftungen „Deutsche Bundesstiftung Umwelt“ und „Deutsch-Polnische Stiftung Kulturpflege und Denkmalschutz“: Reinigung je eines Kirchenfensters:
  - Katholische „Parrkirche zu den Schutzengeln“ in Waldenburg
  - Katholische Pfarrkirche des Hl. Jakobus d. Ä. in Niedersteine
  - Evangelische Friedenskirche in Jauer.
- Haus Schlesien in Königswinter-Heisterbacherrott:
  - Finanzierung des Glockenstuhls für eine Glocke aus Gießmannsdorf
  - Erwerb des Steinway-Flügels aus dem Hause des Dichters und Nobelpreisträgers Gerhart Hauptmann (1862-1946) als Leihgabe der Erika-Simon-Stiftung
- Finanzierung zweier Kopien der Gerhart Hauptmann-Büste von Arno Breker in Bronze und Marmor, von denen die eine im ehemaligen Wohnhaus des Dichters, Haus Wiesenstein in Agnetendorf / Jagniątków steht, die andere im Museum in Jauer / Jawor.
- „Deutsch-Polnische Zirkuswoche“ Martinshof Rothenburg / Lausitz
Jugendsozialprojekt – Kinderprojekt (Diakoniewerk)
- Werkschau des schlesischen Künstlers Hardy Schneider: Gemälde und Graphiken.
- Kulturhistorische Ausstellung: Treppen in Schlesien
- Förderung und Unterstützung von Forschungsaufenthalten in Archiven zu Studien über Auschwitz
- Unterstützung von Studien über den schlesischen Dichter Gerhart Pohl: Habilitation von Dr. Marcin Miodek, Universität Breslau

KSIĄŻKI:

- Zakup dzieł zebranych Josepha von Eichendorffa dla biblioteki w Opolu
- Sfinansowanie druku:
„Krzyszowski cykl św. Józefa” malarza barokowego Michaela Willmanna (1630 – 1706) autorstwa Rüdiger Grimkowskiego
- Druk i tłumaczenie na język polski:
„Jadwiga Śląska, Kobieta dla Europy” i „Silna kobieta” autorstwa Renaty Schumann (1934 – 2012)
- Pokrycie kosztów druku: „Nic już nie muszę” i „Nie dawaj mi orchidei” autorstwa Ewy Marii Jakubek
- Tłumaczenie na język polski: „Śląsk, kraj i historia” autorstwa prof. dr Arno Herziga oraz Małgorzaty i Krzysztofa Ruchniewiczów
- Tłumaczenie na język polski: „Ziemia Kłodzka” autorstwa prof. dr Arno Herziga
- Sfinansowanie studiów Rolanda B. Müllera o nadburmistrzu Breslau: „Otto Wagner (1877 – 1962) między demokracją a dyktaturą”.
- Pomoc w studiach związanych z pracą doktorską dr Stefanii Żelasko:
„Franz Pohl i Josephinenhütte (Huta Julii) w Szklarskiej Porębie”
- Nowy projekt:
Finansowanie dwujęzycznej szkoły w Gosławicach, k. Opola

BÜCHER:

- Deutsche Gesamt-Ausgabe von Eichendorffs Werken für die Zentralbibliothek in Oppeln
- Druckkosten-Zuschuss: „Der Grüssauer Josephszyklus“ des Barockmalers Michael Willmann (1630 – 1706) von Rüdiger Grimkowski
- Druck und polnische Übersetzung: „Hedwig von Schlesien, eine Frau für Europa“ und „Das starke Weib“ von Renata Schumann (1934 – 2012)
- Druckkosten: „Ich muss nichts mehr“ und „Schenk mir keine Orchideen“ von Eva Maria Jakubek
- Übersetzung ins Polnische: „Schlesien, das Land und seine Geschichte“ von Prof. Dr. Arno Herzig und Prof. Krzysztof und Dr. Małgorzata Ruchniewicz
- Übersetzung ins Polnische: „Glatzer Land“ von Prof. Dr. Arno Herzig
- Finanzielle Unterstützung der Forschung von Roland B. Müller über den Oberbürgermeister von Breslau: „Otto Wagner (1877 – 1962) im Spannungsfeld von Demokratie und Diktatur“
- Unterstützung bei der Forschung zur Promotion von Dr. Stefania Żelasko: „Franz Pohl und die Josephinenhütte von Schreiberhau“
- Neues laufendes Projekt:
Förderung einer zweisprachigen Schule in Goslawitz / Gosławice (Oppelner Land)

Impressum

© Alle Rechte, insbesondere die der Übersetzung in fremde Sprachen, vorbehalten. Ohne ausdrückliche Genehmigung des Verlages ist es auch nicht gestattet, dieses Buch oder Teile daraus auf photomechanischem Wege (Photokopie, Mikroskopie, Xeroskopie) zu vervielfältigen.

1. Auflage 2014, Bergstadtverlag
W. G. Korn GmbH, Görlitz

Layout/Grafik: Cindy Friedrich

Übersetzung ins Polnische:
Dr. Magdalena Maruck und Dawid Smolorz

Fotos: Marek Maruszak

Druck: ROTABENE! Medienhaus, Rothenburg Tbr.

Fotos auf dem Einband:
VORN: Bad Warmbrunn, Evangelische Erlöserkirche
HINTEN: Liegnitz, Kathedrale St. Peter und Paul